

Krzysztof Fudalej

"Militärische Effektivität im ersten Weltkrieg. Die 11. Bayerische Infanteriedivision 1915 bis 1918", Christian Stachelbeck, Paderborn 2010 : [recenzja]

Przegląd Historyczno-Wojskowy 13 (64)/2 (240), 202-203

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OMÓWIENIA LITERATURY ZAGRANICZNEJ

Christian Stachelbeck, *Militärliche Effektivität im ersten Weltkrieg. Die 11. Bayerische Infanteriedivision 1915 bis 1918*, Paderborn 2010

I wojna światowa była konfliktem, który niewątpliwie odmienił dotychczasową sztukę wojenną. Christian Stachelbeck, podpułkownik Bundeswehry, pracujący obecnie w Militärgeschichtliches Forschungsamt w Poczdamie, w omawianej książce, której podstawą jest rozprawa doktorska obroniona przez Autora w 2009 r. na Uniwersytecie Humboldta w Berlinie, zajął się zagadnieniem efektywności wojsk niemieckich w czasie walk w latach 1915–1918.

Autor stara się wyjaśnić dlaczego i w jaki sposób niemieckie oddziały zdołały skutecznie walczyć podczas I wojny światowej z przeciwnikiem mającym zwykle przewagę liczebną i materialną, zadając mu przy tym wysokie straty. W centrum zainteresowania Autora znalazł się średni szczebel dowodzenia. Szczególną uwagę zwraca na wprowadzone zmiany w zakresie dowodzenia na poziomie taktycznym, jak też dążenia korpusu oficerskiego do podtrzymania wysokiego morale żołnierzy szeregowych.

Źródła nadzwyczajnej skuteczności niemieckich oddziałów Autor analizuje na przykładzie 11 Bawarskiej Dywizji Piechoty. Sformowaną w 1915 r. jednostkę wybrał ze względu na dobrze zachowane, w miarę pełne, materiały źródłowe, które w czasie II wojny światowej znajdowały się w bawarskim Kriegsarchiv (obecnie – Bayerisches Hauptstaatsarchiv w Monachium) – większość dokumentów oddziałów pruskich spłonęła w wyniku nalotu na Poczdam w 1945 r. Wybór jednostki, która wchodziła w skład kontyngentu bawarskiego stanowiącego tylko małą część armii niemieckiej, nie wpływa jednak na wyciągane przez Autora wnioski. Wynika to z daleko idącego zestandaryzowania i ujednoczenia armii poszczególnych państw niemieckich, postępującego od przełomu XIX i XX w. Należy podkreślić, iż w czasie I wojny światowej 11 Bawarska Dywizja Piechoty była uważana za jedną z lepszych dywizji niemieckich. Brała udział w wielu ważnych bitwach i operacjach zarówno na froncie wschodnim, jak i zachodnim (m.in. w 1915 r. – Gorlice, Serbia; w 1916 r. – Verdun, Wołyń w czasie ofensywy Brusilowa, Rumunia; w 1917 r. – Passchendaele; w 1918 r. – Soissons).

Książka jest podzielona na pięć rozdziałów. We wprowadzeniu Autor sformułował problem naukowy, zdefiniował metodykę oraz scharakteryzował bazę źródłową i omówił stan badań. Dla polskich badaczy zajmujących się podobną tematyką przydatne może być omówienie literatury przedmiotu. W drugim rozdziale Autor niezwykle syntetycznie przedstawił historię 11 Bawarskiej Dywizji Piechoty oraz zmiany jej struktury.

Trzonem książki są kolejne dwa rozdziały (prawie trzy czwarte jej objętości). W rozdziale trzecim zostały omówione działania bojowe oraz zmiany taktyczne wprowadzone w czasie I wojny światowej. Na początku Autor przedstawia, po omówieniu kwestii ogólnych, rozwój, w okresie przedwojennym, taktyki broni połączonych. W zasadniczej części rozdziału, a zarazem całej książki, analizuje metody prowadzenia ataku oraz elastycznej obrony, przedstawiając udział 11 Bawarskiej Dywizji Piechoty w pięciu bitwach. Rozdział czwarty jest poświęcony czynnikom wpływającym na morale żołnierzy oraz metodom ich motywowania do walki.

Ostatni rozdział zawiera rozważania końcowe oraz podsumowanie. Poza tym w książce znajduje się dwanaście map, załączniki przedstawiające kolejne struktury organizacyjne dywizji i jej sztabu oraz tabele ilustrujące pochodzenie społeczne, wiek itp. żołnierzy dwóch kompanii 3 bawarskiego pułku piechoty oraz uzupełnień napływających do nich w czasie wojny. Całość zamyka bibliografia oraz indeksy: nazw geograficznych i osobowy.

Omawiana książka stanowi ważny przyczynek do głębszego zrozumienia przemian sztuki wojennej na poziomie taktycznym podczas I wojny światowej. Polecam wszystkim zainteresowanym tą tematyką.

Krzysztof Fudalej

* * *

Jan Boris Uhlřř, *Bomby na Prahu. Nálety z roku 1945 objektivem Stanislava Maršála*, Praga 2011

W 2008 r. Wojskowy Instytut Historyczny w Pradze pozyskał do swoich zbiorów spuściznę po wybitnym czeskim fotografiku Stanisławie Maršálu (1910–2004). Pozostawił on po sobie ogromny dorobek dokumentujący życie swoich rodaków w niemalże całej drugiej połowie ubiegłego wieku. Wśród tysięcy fotografii znalazło się kilkaset ukazujących Pragę po ciężkich nalotach bombowych lotnictwa alianckiego w pierwszym kwartale 1945 r.

Pierwszy dywanowy nalot na miasto miał miejsce 14 lutego 1945 r. Podobno na skutek błędu nawigacyjnego przeszło 60 amerykańskich bombowców B-17, uczestniczących w ataku na Draždany, zrzuciło swoje ładunki na mieszkalne dzielnice Pragi. Bomby dosięgły Radlice, Wyszehrad, Zlíchov, plac Karola, Nusle, Vnohrady, Vršovice i Pankrác. W nalocie, który nie zniszczył żadnego celu militarnego, zginęło 701 mieszkańców Pragi, a dalszych 1184 zostało rannych. Niespełna półtora miesiąca później, 25 marca, kolejne alianckie bomby dosięgły Pragi. Podczas ataku na strategiczne cele w Libni, Kbelích i Vysočanech, gdzie znajdowały się zakłady przemysłowe, zginęło 235 osób, a kolejnych 417 zostało rannych. Tylko podczas